ENABLE

Enabling an Evidence Based Approach to Crowd Safety and Security in Swedish Football

Lösningen på ordningsstörningar i fotboll är partnerskapsbyggande

Nedan följer en sammanställning av tre intervjuer som DIFTV genomfört med Dr Clifford Stott översatta till svenska. Originalintervjuerna finns att se på DIFTV.

Clifford, du är "crowd psychologist" och ansedd som en av världens främsta experter på "crowd management and policing" och har haft en hel del att göra med fotboll. Eller ska man kanske säga det som händer runt omkring fotbollen utanför planen. Berätta gärna om dig själv, din bakgrund och förståelse för den svenska kontexten.

Mitt namn är Clifford Stott och jag är en akademisk expert på folkmassans psykologi och dess relationer till allmän ordning och polisarbete. Mitt arbete har under de senaste åren varit väldigt fokuserat på att hjälpa polisen internationellt, Hur ska man förstå problemet med fotbollsvåld och hur hanterar man det på ett sätt som effektivt tar itu med problemet proaktivt för att minska konflikter och reducera kriminellt beteende överlag?

Jag tror att utmaningarna i den svenska kontexten är mycket lika de utmaningar som finns internationellt. Hur hanterar vi folkmassor inom vilka det finns inslag av ordningsstörningar? Det här är problem vars innebörd kommit att belysas ytterligare i den svenska kontexten i och med incidenten i Helsingborg som fick till följd att en Djurgårdssupporter avled.

I den här typen av miljöer, där händelser av hög profil inträffar, följer en hel del politiska påtryckningar. Det politiska trycket kan skapa en miljö där alla vill uppfattas ha en lösning och alla vill låtsas att de har ett svar på problemet och kan tillhandahålla den lösningen. Dessa typer av reaktioner kan vara väldigt kontraproduktiva eftersom de inte är baserade på bevis och evidens. De är inte baserade på en realistisk förståelse för de utmaningar som finns. Vi behöver vara införstådda med, att när vi försöker föra situationen framåt, så vill vi samtidigt skapa en miljö där människor tycker att den svenska fotbollen är en mycket mer attraktiv plats att komma till. En miljö som uppfattas som välkomnande och trygg. Det rimmar inte väl med en avskräckande modell där fokus ligger på att ha massor av poliser, massor av kravallpoliser, massor av repressiva åtgärder i syfte att försöka ta itu med problemet. Vi måste erkänna att till lösningen hör en kulturell förändring bland fansen själva. Och för att skapa den kulturförändringen måste vi inta ett förhållningssätt och en strategi som uppfattas som legitimt och bidrar till det vi kallar självreglering hos fansen själva.

Det är mycket viktigt att den strategi vi utvecklar bygger på anskaffad kunskap och att dessa lösningar utgår ifrån fakta. En av de viktigaste sakerna vi behöver förstå om reaktioner på publikproblem är, att när dessa reaktioner är urskillningslösa, kommer de sannolikt att uppfattas som illegitima och sannolikt kommer problemen då att eskalera snarare än minska. Vi behöver därför använda befintliga teorier och bevis och säkerställa att de lösningar som tas fram i Sverige är i linje med vad vi redan vet om vad som fungerar. Men lika viktigt är att oavsett vilken metod man använder sig av, så är det avgörande att vi kan konstruera en miljö där vi kan utvärdera effekterna av vald strategi. Detta för att ta reda på om det fungerar, och om det inte fungerar, vad vi behöver göra annorlunda för att se till att vi får en effektivt fungerande lösning.

Med andra ord är det helt avgörande att vi kan konstruera ett projekt där vi kan börja utvärdera de svar en ny strategi tillhandahåller och det är därför ENABLE-projektet är så viktigt!

© ENABLE / Filip Lundberg

Berätta gärna mer om ENABLE för den som inte är insatt?

ENABLE-projektet är en forskningsplattform där vi arbetar för att bygga partnerskap med de olika institutioner och aktörer som arbetar med hantering av fotbollspublik. Genom att samla de olika intressenterna i en samarbetsmiljö, kan vi använda den plattformen för att i ett nästa skede gå ut och studera och forska kring de säkerhetsåtgärder som är aktiva under nästa säsong i Sverige. Här har vi möjlighet att skapa en miljö, där vi kan bygga ett samförstånd mellan dessa olika aktörer för effektiv säkerhetslösning på problemet med ordningsstörningar i den svenska fotbollskontexten.

Det viktigaste är att se till att alla lösningar är evidensbaserade. Vi måste ha ett systematiskt tillvägagångssätt för att förstå vilken typ av utmaningar vi har att förhålla oss till. Vilka utmaningar har vi i svensk fotboll? Vi kan i nästa skede titta på befintliga försök att hantera samma utmaningar både i Sverige och internationellt, så att vi kan samla in bevis på god praxis och hjälpa det svenska samhället och den svenska polisen nationellt för att gemensamt arbeta för en samordnad lösning. En lösning som bygger på korrekt underlag om vad som fungerar och vad som är mer problematiskt.

Vi har haft en första observation och workshop i Göteborg i samband med matchen IFK Göteborg-Djurgården i september 2014. Berätta gärna mer om det.

En av de saker vi försökte att göra i Göteborg var att samla en grupp av partners från Sverige, Danmark och Storbritannien. Vi bjöd in akademisk expertis på publikhantering, berörda fotbollsklubbar, representanter från polismyndigheterna i både Stockholm och Göteborg och representanter från fansorganisationer. Vi genomförde därefter en observation där vi satte forskare på marken, för att studera interaktionen mellan supportrar, klubbarna och polisen. Vilket tillvägagångssätt använde polisen, hur interagerar de olika funktionerna med varandra under själva evenemanget? Vi försökte kartlägga, från början till slut, vilka utmaningar som fanns, vilka frågeställningar som uppkommer i samband med att hantera de olika fansgrupperna och observera polisens tillvägagångssätt inför, under och efter, evenemanget. Med utgångspunkt i det kunde vi kartlägga olika sätt att försöka hantera publikgrupperna. I Göteborg har vi en typ av strategi och i Stockholm en annan. Vad vi behöver förstå, är vilken som bäst? Hur kan vi skapa bevis för att stödja utvecklingen av en mer nationell och samordnat svar på problemet så att vi kan börja hantera de utmaningar som den svenska fotbollen står inför.

Det är viktigt att vi undviker situationer där polisen är beroende av urskillningslösa ingripanden mot folkmassor som helhet. Vi vet att, när det händer, så utvecklas och eskalerar snarare problemen. Alternativet till detta är en strategi som bygger på facilitering och kommunikation, där polisen har en ökad kapacitet för att skapa en positiv supporterkultur. Vi vet att det här fungerar i samband med protester och vi vet att det tillvägagångssättet har antagits av den svenska polisen i förhållande till protestaktioner. Frågan är hur vi bäst kan vi tillämpa denna modell av polisstrategi i relation till fotbollen och ENABLE kommer att ge oss möjlighet att svara på den mycket viktiga frågan.

Nästa steg är att börja kommunicera resultaten från den observationen till en bredare svensk publik och för att uppnå det har vi initierat en konferens som kommer att hållas 25-26 februari 2015. Där kommer vi att samla branschen, klubbar, supporterorganisationer och polisiära myndigheter från hela Sverige och politiska representanter och tjänstemän för att skapa intresse för ENABLE-projektet och skapa en möjlighet för oss att bygga partnerskap som krävs för att möjliggöra fler observationer i Sverige nästa säsong.

Om vi kan bidra till en konsekvent nationell strategi är vi i en mycket bättre position för att skapa en miljö där konflikter reduceras nationellt. Den stora utmaningen är, att om vi inte gör det, så kommer samhällets kostnader att bli enorma. Det kommer att resultera i betydande finansiella kostnader, men det kommer även att finnas risk för sociala och politiska kostnader som går hand i hand med de typer av lösningar som kommer att åläggas fotbollen. Vi måste vara tydliga för att kunna hitta en konstruktiv väg ut ur detta problem. Att vårt projekt kan ta fram underlag som krävs för att säkerställa att vi har en strategi som är både förenlig med vad vi faktiskt vet men också en som inte utmanar de rättigheter vi har som medborgare i ett demokratiskt samhälle och en, viktigast av allt, strategi som kommer att vara ekonomiskt effektiv.

Vi vill gå mot en lösning som är baserad på bevis och fakta som utvärderar hur det är just nu och kommer med en rad rekommendationer om hur saker och ting kan och bör vara. Vi behöver bygga vidare på god praxis så att vi minskar spänningar och konflikter samtidigt som vi minskar kostnaderna för svenska skattebetalare för polisbevakning av den svenska fotbollen.

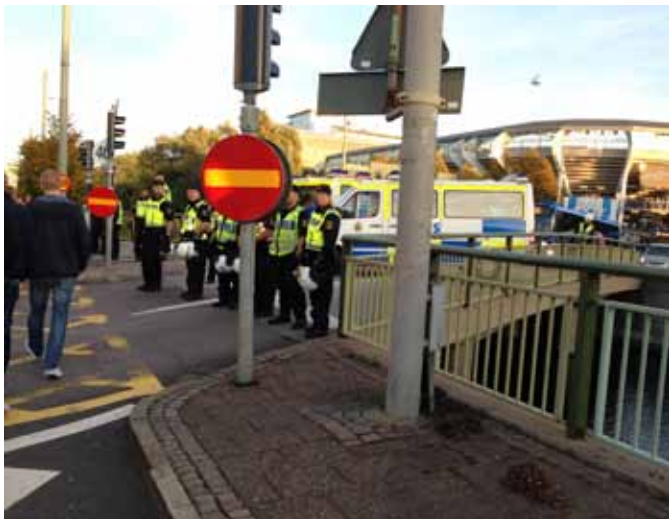

© ENABLE / Filip Lundberg

Partnerskap mellan ligan, klubbar, fans, polis och myndigheter blir då avgörande för strategins långsiktiga uthållighet?

Igen. Vi behöver bygga på befintlig god praxis. Detta är inte bara ett problem för polisen. Det finns ett behov att reflektera positivt om vad Djurgården gör och det synsätt som Djurgården antar genom att investera i supportersambandsmän, investera i ENABLE- projektet. En reflektion är att klubbarna tar sitt ansvar för säkerhetsfrågor runt fotboll på allvar och inser detta ansvar på ett positivt sätt. Problemet med trygghet och säkerhet i fotboll handlar inte bara om polisen och polisens respons. Polisens svar är ofta ett svar på andra organisationers bristande ansvarstagande.

Nu för tiden är en förståelse för folkmassans psykologi viktigt och jag bedriver en hel del arbete för att kommunicera och undervisa poliser om hur folkmassor fungerar, varför våld uppstår och vilka former av polisarbete som fungerar för att försöka minska konflikter. Det handlar inte alltid om att vara hårdhänta, visa vapen och bygga stängsel. Snarare handlar det väldigt mycket om att interagera med människor, att prata med dem, bygga lösningar baserade på dialog och hela tiden utgå ifrån de mänskliga rättigheterna.

Varför tror du att det är så viktigt för fotbollsklubbar att samarbeta med forskare och polis?

Det finns en trend, förvisso i Storbritannien men även över stora delar av Europa, för det vi kallar ”evidensbaserade polisstrategier”. Så, ofta i den här typen av miljöer, har vi en miljon experter, människor vars synpunkter tas för fakta, som verklighet. Medan det i själva verket inte är mycket mer än en åsikt. Vad vi egentligen behöver göra är att tillhandahålla lösningar och än viktigare, försvara god praxis. Vi behöver en solid vetenskapligt underbyggd modell som visar att dessa metoder fungerar. För att skapa dessa bevis är det mycket viktigt att utveckla partnerskap. Det är viktigt att inse att lösningar på problemet med våld i fotboll handlar om partnerskap. Det kan inte lösas av bara en part, en enda grupp. Det är inte bara klubbarnas ansvar eller bara polisens eller bara fansens. Det är en komplex process som bara kan beaktas tillräckligt om vi inkluderar en rad olika parter i lösningen.

Det är ofta populärt att tillskriva våldet till fotbollen. Du menar att det är mycket mer komplext än så. Utveckla gärna.

Ett av de områden jag koncentrerat mig på är att hjälpa människor att övervinna sina missförstånd om varför publikvåld förekommer. Som jag nämnde redan, många människor har starka åsikter om varför det sker men när du analyserar dessa yttranden inser du att det inte stämmer. Och naturligtvis är ett av de dominerande argumenten gällande fotbollsvåld att fotbollsvåld helt enkelt är resultatet av närvaron av huliganfans. Men så är inte fallet. Det är ofta en fråga om publikhanteringsmetoder som leder till förhållanden där våld utvecklas. Där få egentligen kom till denna situation med utgångspunkten att vara våldsam. Och om vi kunde lösa det problemet, om vi kunde hantera dessa situationer på ett mer effektivt sätt, så kan vi minska den totala förekomsten av konflikter. Då kan vi göra fotbollsevenemanget till en mycket mer attraktiv händelse, mer familjeorienterad och mer spännande. Det utan att förneka människor möjlighet att njuta av fotboll på det sätt som de vill, högljutt och med passion. Det handlar inte om att göra fotboll sterilt, det handlar om att hantera situationer på ett mer effektivt sätt.

För mig är den bästa utgångspunkten för att förstå hur man kan producera dessa lösningar att ta ett perspektiv utifrån folkmassor och folkmassans psykologi. Masspsykologi kan lära oss en hel del om hur man ska förstå och hur man kan lösa problemet. Om vi utgår ifrån missförståndet att det ”bara handlar om huliganism” så kommer vi aldrig att förstå eller lösa problemet. Snarare kommer problemet faktiskt att öka. Paradoxalt nog när vi försöker hitta en lösning på det problemet, skapar vi faktiskt andra. Dessutom berövar vi människor deras medborgerliga friheter och vi skapar en mycket hårdhänt och reaktionär polis, vilket underminerar själva grunden för vår demokrati.

I dina forskningsartiklar visar du på hur ny forskning kräver nya strategier för hur en folkmassa ska förstås och hur den uppträder.

Vi måste komma ihåg att publikens psykologi har varit med oss i över hundra år. Till en början utvecklades det inte som en vetenskap för att förstå på något neutralt sätt hur folkmassor fungerar. Det var ett försök att bygga mekanismer för social kontroll. Teorier som växte fram i den perioden skapade en bild av folkmassan som en plats där vi förlorar vår rationalitet, blir galna och en del av en mobb och att det var mobbens psykologi som skapade våldsamheterna. Det är fundamentalt fel. Det tar inte hänsyn till vad som faktiskt händer, hjälper oss inte att förstå när kravaller kommer att uppstå, varför, vem ska engagera sig och vad folk ska göra i dessa upplopp. Med tanke på att det är en så värdelös teori, tycker jag verkligen att vi måste förkasta denna teori. Men av någon anledning stannar teorin kvar som ett dominerande perspektiv i myndigheternas uppfattning och i folks sunda förnuft om varför våldet sker.

Mycket av mitt arbete handlar om att avveckla denna uppfattning och att få folk att förstå att publiken fungerar på ett annat sätt. Människor förlorar inte sitt förstånd i folkmassan. Omständigheter skapar en förståelse av situationen som ibland skapar motiv för våld. Dessa motiv skapas ofta i omständigheten av ett hårdhänt polisarbete. Ironiskt nog så medverkar samhällets försök att minska problemeten istället till en eskalering. Vilket ju är kontraproduktivt. Om vi vill lösa problemet, måste vi förstå problemets natur exakt. När vi erkänner att publikens psykologi inte handlar om galenskap men som en meningsfull respons på specifika omständigheter så kan vi försöka forma dessa omständigheter så människor inte ser våldet som ett legitimt eller motiverat svar. Det är väldigt viktigt att vi förkastar den gamla förståelsen av en galen mobb och ersätter den med en vetenskaplig analys baserad på bevis, vilket visar att en folkmassa fungerar på ett annat sätt.

© ENABLE / Filip Lundberg

En viktig vändpunkt och ett stort genomslag för din forskning var i samband EM i Portugal 2004.

För mig handlar det inte om teorier, det handlar om lösningar. Med hjälp av teorier kan man bygga lösningar på problem. Och för mig kom dessa möjligheter i slutet av 1990 och början av 2000-talet, då fotbollsvåld med engelska fans som reste i Europa var en viktig politisk fråga. Det kallas trots allt ”den engelska sjukan”, som om vi uppfann fenomenet. Visst, den engelska huliganismen har varit en stor fråga sedan slutet av 80-talet. Vi tittade på turneringen 1998, och byggde vår modell för att ta reda på varför våld uppträdde.

Vi fick möjligheten att studera Skottlands fansgrupper samt Englands fansgrupper i samma turnering. Vid denna tid var inte skotska fans våldsamma, de var snarare kända för sin karnevalsstämning medan Englands fans var kända för sitt våldsbruk. Vi jämförde dessa två fansuppsättningar. Vad som är konstigt är att det i skotsk fotboll finns en hel del våld. Det är inte ovanligt att människor dött i samband med ett Old Firm-derby. Hur kommer det sig att det inhemska våldet försvinner på den internationella scenen?

Vi började inse att det handlade mycket om de polisiära arbetsmetoderna. Eftersom den lokala polisen förväntade sig våld från engelska fans behandlade de dem på ett väldigt fientligt sätt. Och dessutom, attackerades engelska fans regelbundet av lokala fans som ville testa sig mot de så ”kända” engelska huliganerna. Det var en katalog av omständigheter som matades in i denna engelska kontext av fotbollsvåld. Det handlade inte om huruvida engelska fans var huliganer, det handlade om förväntningarna om att de var det. Skotska fans behandlades helt annorlunda. Polisen höll en lägre profil och det fanns inte en förväntan om våld vilket också sedermera definierade händelseförloppet.

Trots att fansen beter sig i mångt och mycket på samma sätt, var tolkningen av detta beteende i grunden annorlunda, vilket resulterade i ett mindre aggressivt förhållningssätt. Det skapade därför en kultur där Skottlands fans började, det vi kallar, självreglera sig. Det är inte en fråga om huruvida det finns huliganer närvarande eller inte. Det handlar om att när människor börjar bete sig på ett anti-socialt sätt, att andra fans går in och säger ”vi vill inte ha det där - sitt ned, lugna ner dig och håll tyst”. Det löste problemet.

Vi förstod att om vi kan skapa liknande polismetoder runt de engelska fansen, så kan vi hitta en lösning på ”den engelska sjukan”. Vi började arbeta med den portugisiska polisen för att bygga en säkerhetsstrategi i linje med våra teorier och forskning. Vi lyckades väldigt bra. Vad den portugisiska polisen gjorde var att säkra städerna i linje med dessa teorier och det uppstod inga större störningar. När vi faktiskt lyckades genomföra detta och folk kunde se och ta på framgången, började de att vakna upp och säga ”ok, så det är inte bara en teori, det är faktiskt en lösning”. Forskningen som utvecklades där och då, har sedan dess påverkat praxis på internationell nivå. Metoderna har också haft inflytande på nationell nivå, i Sverige och Danmark, och över hela världen i flera avseenden.

Vad är det som motiverar dig att arbeta med en svensk klubb som Djurgården?

Mycket beroende på Djurgårdens progressiva inställning. Den dialog-baserade lösningen måste vara genomtänkt och uthållig. Den är inte lätt att upprätthålla. Den måste underhållas.

Det finns en stor press i samhället, i polisstyrkor, bland politiker att driva saker i riktning för att använda våld, att dialog är synonymt med att på något sätt ”vara mjuk” eller ”ursäkta” våld. Som om den verkliga lösningen är att beväpna polisen, ge dem vapen och mer kontroll. Det är viktigt att säkerställa, att när ett samhälle utmanas av våld som Sverige, att vi inte ser ett samhälle som går i fel riktning. Det är därför vi bygger partnerskap med klubbar som Djurgården, så att vi kan producera mer forskning, bygga mer bevis och ett ökat stöd för ett förhållningssätt till uppkomna problem som inte löper samma risker att förneka människor deras grundläggande mänskliga rättigheter. Om vi har en lösning baserad på den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, har vi mycket större möjlighet att lyckas.

Som klubb upplever vi oss ibland bli orättvist utpekade och vi kan ibland önska att politiker, istället för att peka på andra, tog ett större ansvar. Det är en väldigt komplex frågeställning som vi upplever att man förenklar. Dina tankar om det?

Allt runt detta fenomen är komplext, så jag kan bara spekulera i om ett svar på en mycket komplicerad fråga. För mig är en av de frågor som kan vara relevanta att beakta här, att fotboll tenderar att användas som ”politisk fotboll”. Samhällen uppfattar dess politiska styrning baserade på vissa frågor, såsom ekonomi, brott och oordning. Om du tänker på det, så finns det inte så många platser där diskussioner om oordning pågår i samhället, annat än i fotboll. Vi måste inse att vad politiker ofta gör när de talar om problemet med våld i samhället, är att de ger oss en berättelse om varför våldet finns för att legitimera deras politik. De skildrar problemet på ett sätt som presenterar deras lösning på ett fördelaktigt sätt så att vi ska rösta på dem. Det är deras jobb, de är politiker. Samtidigt underminerar det oss, vi som som har praktisk erfarenhet av att hantera problemet konstruktivt och lösningsorienterat. Detta eftersom de då styr lösningar bort från vad vi behöver göra, i en riktning mot vad de behöver uppfattas göra för att vinna röster och trovärdighet.

© ENABLE / Filip Lundberg

Våld i fotboll är mycket politiserat. Det kan tyckas opolitisk, det kan porträtteras som det meningslösa våldet, men det är långt ifrån det. Det är en återspegling av underliggande problem i vårt samhälle och vår förmåga och möjlighet att ta itu med dessa problem är att börja prata om vad de verkligen är och ta itu med dem realistiskt. Ofta det är väldigt svårt för politikerna att göra, eftersom det börjar exponera deras egen ansvarsroll i att skapa förutsättningar för det som gör att våldet tillåts uppstå i första läget. Naturligtvis kan de inte acceptera det. Naturligtvis kommer de göra allt de kan för att försvara sin position. Vad vi behöver göra är att försöka navigera den politiska dynamiken så att vi kan implementera lösningar som faktiskt fungerar.

Utifrån min synvinkel handlar det mycket om att skapa en mer positiv miljö kring fotbollen, inte att ta oss i riktning mot en repressiv situation. Ha i åtanke den tragedi den som Storbritannien drabbades av. Vi gick i den riktningen på 1980-talet, då huliganismen i engelsk fotboll var utbredd. Det slutade med Hillsborough Stadium tragedin. Tragedin var ett resultat av en direkt repressiv strategi, där vi satte höga staket runt fans och det var dessa stängsel som i slutändan bidrog till att fans omkom.

I Sverige säger man ofta i den allmänna debatten att man ska göra som i England. Att man där löst alla problem?

Nej, nej. Det är ohållbart att påstå att England har löst problemet. Långt därifrån. Jag menar, vi spenderar minst 25 miljoner pund per år på att polisbevaka fotboll. Det är inte en lösning. Mycket pengar pumpas in i att bevaka fotboll och det återspeglar en mycket bredare underliggande problematik som vi fortfarande måste ta itu med. En hel del arbete jag bedriver, är att utveckla de polisiära metoderna så att det är mer effektiva. Man ska inte säga att vi inte har haft några stora framgångar i England. Vi förvandlade verkligen saker. Om du tänker tillbaka 10-15 år så var engelska huliganismen ett stort problem. Men lösningen kom inte bara till genom att polis utvecklade sina metoder och också i acceptansen och förståelsen för samspelet med fansen.

Låt er inte luras att England har löst sitt problem, det har vi inte. För det andra är det engelska svaret på det engelska problemet inte nödvändigtvis det svar som behövs i Sverige. Er fotbollskultur är annorlunda än vår. Jag menar, vi har inte en ultras-kultur i England, bortsett från en eller två klubbar. Här är den kulturella kontexten väldigt, väldigt annorlunda. Detta måste tas med i beräkningen. Med det sagt, tror jag att det finns allmänna principer, genom vilka publikmassorna kan hanteras på ett universellt sätt. Den centrala delen är dessa allmänna principer och hur de tillämpas i den svenska kontexten. Mitt argument är, att om vi kan skapa en miljö där de kan tillämpas på ett effektivt sätt, kommer Sverige se en betydande minskning av ordningsstörningar.

ENABLE

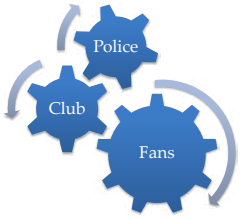

BRINGING TOGETHER COMPETENCES

GATHERING EVIDENCE

SHARING GOOD PRACTICE

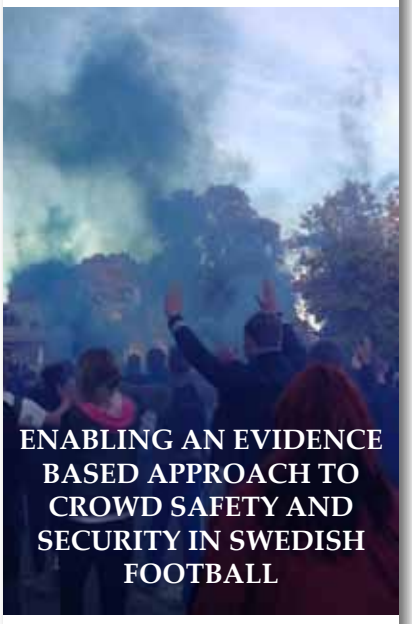

www.enable-research.org